

„A megbékélés pillanatai váljanak örökkévalósággá”

Légvári Sándornak, a keresztek ácsolójának emlékére

*Harangok zúgnak a déli végeken
kinyújtja lábát, pöfög a kényelem.
Üres a bölcső, susog a szemfedél,
szívünkben tél van, dermesztő hideg tél.
Ördögszekérként, úttalan utakon
görget a vad szél, tapos a hatalom.
Fennakad a szó, mint torkon a falat.
„Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?”
Szent István király, hol az örökséged?
Szólj hozzánk újra, mondj valami szépet.
Ott vagyunk, látod, ahol a part szakad,
lelkünk akár egy kirabolt kirakat.
Mennyei Atyánk, te vagy a végtelen,
derűdet hintsd szét a déli végeken.
Új évezred van, adj nekünk új szívet,
el ne merüljön végleg e kis sziget.
(Bogdán József: Fohász a déli végeken)*

A júniusi jegyzetem kiegészítése közben Teleki Júlia telefonhívása szakít félbe. Szomorú hangja fájdalmas hírt sejtet: meghalt Légvári Sándor, a keresztek mindenkori ácsolója, aki szívfájdalmát is belevéste a fába. Édesapjának, a csúrogi magyar mártírok egyikének emlékére.

Légvári Sándor

Tavaly az emlékműavatásra és a halottak napi megemlékezésre már alkalmi kisszéket is hozott, mert a szíve rakoncátlankodik jobban a kellenél, mondta egyet legyintve. Mintegy je-

lezve, most ez mellékes, s hosszan, könnybe lábadt szemmel nézte a családjára emlékeztető szoborkompozíciót.

- Hát megértem, megértük, hogy emlékmű álljon az egykori dögtemetőben, ahova édesapáinkat elföldelték. Nem volt hiábavaló a sok küzdelem. Fejet hajtottak előtte államfőink is. A megbékélés pillanatai váljanak örökkévalósággá, hogy békében élhessenek térségünk népei.

Egy kicsit Sanyi bácsi lelki üdvéért, kívánsággal teljesüléséért hangzik majd el az idei megemlékezésen Bogdán József verse. A másik vágya, hogy emlékpark övezze a szoboregyüttest, még eddig nem valósult meg. S az is kérdéses, megtörténik-e a környékének a rendezése az illetékesek részéről a megemlékezésig?

Az évfordulóra írt soraim máig aktuálisak, sajnos:

„A száradó gaz, főként a mezei acat illatát hozta felénk az emlékmű felől a lágy északnyugati szél a délutáni melegben Csúrogon, a sintérgödörnél. Egy évvel ezelőtt ezen a napon (június 26-án) avatták fel és szentelték meg Szarapka Tibornak a kivégzett mártírokat jelképező szoborkompozícióját: a kőfal előtt álló megtépzott fészületet az apával és fiával a msgr. dr. Pénzes János bácskai és msgr. dr. Német László SVD bányai római katolikus püspök celebrálta gyászszertartáson. Ezután következett a csaknem 70 éve várt, hivatalosan történelminek minősített megbékélés pillanata, amikor Áder János, Magyarország és Tomislav Nikolić, Szerbia államfője egyszerre róta le kegyeletét, koszorúzta meg a csúrogi és környékbeli magyar mártíroknak, az 1944-es megtorlások ártatlanul kivégzettjeinek emlékművét, s hajtott fejet előtte.

Egy év távlatából még szembetűnőbb: mennyire elsietett volt a történelmi minősítés. A Szerbiai Képviselőház nyilatkozatban ugyan elítélte (2013. 06. 21.) a »vajdasági magyar polgári lakosság ellen 1944–45-ben elkövetett intézkedéseket, amelyekkel nemzeti hovatartozás miatt életüktől, szabadságuktól, más jogaiktól

bíróági vagy közigazgatási döntés nélkül megfosztottak meghatározott személyeket.« A nyilatkozat szerint Csúrog, Mozsor és Zsablya elűzött magyar lakossága sem kollektív bűnös többé. A II. világháború után, a zsenge béke első hónapjaiban hozott döntést azonban mindmáig nem helyezte hatályon kívül Szerbia kormánya, így jogerőre sem emelkedhetett. Noha a parlamentben elhangzott bejelentés szerint ennek meg kellett volna történnie még államfőink főhajtása előtt...”

Az emlékmű felé tartva és látva, milyen gyalázatosan néz ki az egész egykori dögtemető, ahova a kivégzett magyarokat elföldelték, válik érzékelhetővé a vállalt kötelezettség megvalósításának fontossága. Emlékeztetőül jegyezzük meg, a szerb állam a sintérgödörnél emelt emlékmű és emlékpark költségeit vállalta, a magyar állam pedig a Topalov-raktár – ahol a szerb áldozatokat kivégezték 1942-ben – rendbetételét. Csak az emlékpark nem valósult meg mindmáig. Teleki asszony a tavalyi megemlékezésen el is mondta, hogy nagyon szeretné, ha az emlékmű környékét is olyan szépen rendbe tennék, mint

a pravoszláv templom előtti teret, amelyet a két államfő látogatása után parkosítottak.

Az emlékmű környékén, a térfelügyelő kamera felszerelésén kívül, nem történt más jelentős esemény egész évben. Illetve mégis. A földmunkák után a fellazított sárgaföldből tengernyi mezei acat bújt ki idén tavasszal, s óriásra nőtt. Olyannyira, hogy aki a cigánysor felől közelíti meg az emlékhelyet, az nem is látja a földútról. Így járt egy magyarországi család is. Először szerették volna leróni kegyeletüket az emlékműnél, de ehhez Júlia telefonos útbaigazítására volt szükségük. A szélmalom irányából, az emlékmű avatására megépült sétány felől sem egyszerű a megközelítése, mert itt is sok a gyomnövény és a szemét. Az emlékmű környékén lekaszálták ugyan a közelmúltban az acatot, de a kukoricaszár-vastagnyi, földből kiálló, megszáradt tövek között csak óvatosan lehet lépkedni.

A megemlékezés előtti napokban – ha a csúrogi helyi közösség nem takarítja el a szemetet – Júlia és családja teszi rendbe az emlékmű környékét.

„A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam.”
(2Tim 4,7)

Temovác István fotója

Már beszerkesztettük folyóiratunkat, amikor ismét szomorú hírről szólt meg a telefon: elhunyt Papp Ferenc, az újvidéki megemlékezések szervezője, a Nagy Sándor Magyar Műemlékvédő és Hagyományápoló Egyesület alapító elnöke. Kezdeményezője és aktív résztvevője volt annak, hogy az újvidéki Futaki úti katolikus temető gazzal benőtt, szeméttel elárasztott katonatemetői részét rendbe tegyék és 1990 óta minden évben megemlékezzenek az 1944–45-ös megtorlásokban ártatlanul likvidált magyar mártirokról.

Emlékezetes marad számomra az első években újra és újra lehelyezett száz fehér kereszt golgotája. Megtorlás az emlékezőkön? Kételyemet erősítette, hogy a keresztet általában a szeméttelpeken találták meg. De Papp Ferenc kitartóan küzdött, mert tudta: ezek az emlékezések a túlélésünket, a szülőföldünkön való megmaradásunkat jelentik. Papp Ferenc kezdeményezése, hogy a Makovecz Imre tervezte emlékkápolna a harangtoronnyal megvalósuljon, a mai napig álom maradt. A méltó kegyeletadásért, az emberhez méltó életért való jogos küzdelmének elismerése jeléül Schmitt Pál magyar köztársasági elnök 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntette ki.